

FINANSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 14/2002 rd

Statsrådets utredning med anledning av kommissionens meddelande — Första lägesrapporten om den ekonomiska och sociala sammanhållningen

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Stora utskottet sände den 20 februari 2002 statsrådets utredning med anledning av kommissionens meddelande — Första lägesrapporten om den ekonomiska och sociala sammanhållningen (E 8/2002 rd) till finansutskottet för eventuella åtgärder.

Dessutom sände stora utskottet den 12 april 2002 den kompletterande utredningen 1.IM 10.04.2002 till finansutskottet för kännedom.

Beredning i delegation

Ärendet har beretts av finansutskottets förvaltnings- och granskningsdelegation.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- riksdagsledamot Jouni Backman
- regionutvecklingsdirektör Mårten Johansson, inrikesministeriet
- vice ordförande för Finlands delegation Risto Ervelä, EU:s regionkommitté
- landskapsdirektör Antti Mykkänen, Norra Savolax förbund
- verkställande direktör Vesa Vihriälä, Peller-vo ekonomiska forskningsinstitut
- regionplaneringschef Kari Pakarinen, Finlands Kommunförbund.

Dessutom har delegationen fått ett skriftligt utlåtande från Europaparlamentariker Samuli Pohjamo.

STATSRÅDETS UTREDNING

Kommissionens lägesrapport om den ekonomiska och sociala sammanhållningen uppdaterar den förra rapporten från i fjol om den ekonomiska och sociala sammanhållningen. EU utvidgas år 2004 med de 10 nya medlemsländer som nämns i slutsatserna från Europeiska rådet i Laeken. Nu presenteras således analyser om den ekonomiska och sociala sammanhållningen mellan 25 medlemsländer i stället för de tidigare 27.

I statsrådets utredning konstateras att då bnp per capita för EU jämförs med 25 i stället för med 27 medlemsländer är den viktigaste slutsatsen att medelvärdet för EU endast sjunker med 13 %. I EU med 27 medlemsländer hade medelvärdet sjunkit med 18 % jämfört med nuläget. Uppskattningen baserar sig på 1999 års statistik.

Enligt erhållen utredning lämnas följande lägesrapport om ett år. Efter det kommer en mer

utförlig tredje berättelse som avses bli grund för regionalpolitiken för den kommande programperioden. Följande sammanhållningsrapport borde komma ut 2003.

Uppdateringen av den regionala utvecklingsbilden för inte med sig någon nämnvärd ändring i den utveckling som presenteras i den andra sammanhållningsrapporten. Bnp-uppgifterna

från perioden 1995—1999 visar att bnp ökade snabbare i kandidatländerna än i unionen. Den snabbaste ökningen hade Polen, Tjeckiska republiken och Slovenien. Sysselsättningen har utvecklats positivt i unionens nuvarande medlemsstater. När det gäller kandidatländerna är bilden splittrad.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Finansutskottet hänvisar till sitt utlåtande FiUU 15/2001 rd om den andra sammanhållningsrapporten samt till sina utlåtanden FiUU 7/2001 rd och FiUU 15/2002 rd om budgeteffekterna av EU:s utvidgning. I utlåtandena behandlas utvidgningens konsekvenser inom flera olika politikområden. I detta utlåtande koncentrerar sig utskottet framför allt på att bedöma regional- och strukturpolitiken i den utvidgade unionen. I sitt senaste utlåtande om utvidgningens budgetkonsekvenser påpekar utskottet bl.a. att Finlands nettofinansieringsställning försvagas i slutet av den pågående finansieringsperioden och därefter. Utskottet konstaterar att den försämrade nettofinansieringsställningen i betydande grad uttryckligen beror på de ökade utgifterna för EU:s regional- och strukturpolitik.

Regional- och strukturpolitiken

Även i fortsättningen kommer tonvikten att ligga vid att stödja de sämst utvecklade regionerna. Trots ansträngningar har kommissionen inte kommit på något annat nyckeltal för att definiera utvecklade regioner än bnp per capita. I sitt eget ställningstagande har Finland påpekat att bnp-kriteriet inte ensamt räcker till för att definiera de regioner som släpar efter i utvecklingen. Det överensstämmer också med finansutskottets ståndpunkt. Det perifera läget bör enligt Finland även i fortsättningen beaktas som en

kompletterande faktor i gemenskapens sammanhållningspolitik. Finland har den uppfattningen att det periferiindex som kommissionen lägger fram i den andra sammanhållningsrapporten kan tillämpas som kompletterande definitionskriterium för mål 1, om ländernas mest framgångsrika och välbärgade ekonomiska regioner avskärs från det med hjälp av klara kriterier. Finansutskottet konstaterar att det även i övrigt borde vara möjligt att på grund av den ekonomiska utvecklingen utesluta regioner från målprogrammen på samma gång som nya regioner tas med.

Utskottet anser att våra mål 1-regioner, som i anslutningsavtalet bestod av 6-regioner, borde kunna jämföras med ultraperifera regioner inom vilka vissa bestående svårigheter förekommer. Dyliga svårigheter är hos oss avsidets läge, glesbebyggelse, svag tillgänglighet och strängt klimat. Det är allt svårare att trygga basservicen inom dessa regioner. På grund av det perifera läget är transportkostnadernas andel av kostnaderna för våra produkter 10 % större än för produkterna i Centraleuropa.

Vid sidan periferikriteriet bör befolkningstätheten beaktas parallellt med bnp. Enligt utskottet uppmärksammar rapporten alltför litet konsekvenserna av befolkningsutvecklingen på lång sikt. Där konstateras nog att befolkningen åldras överallt i Europa, kandidatländerna medräknade, och att befolkningsökningen koncentreras till de stora centralorterna. Dessa fenomen kan leda till en betydande polarisering av befolkningsstrukturen mellan snabbt växande regioner och långsamt växande eller rent av stagnerande regioner. En sådan demografisk utveckling kan

föra med sig att den tillnärmning av inkomstnivåerna som integrationen fått till stånd blir klart långsammare än vad som är önskvärt och att i synnerhet de mest perifera regionerna i kandidatländerna för en mycket lång tid blir beroende av gemenskapens inkomstöverföringar.

Ovan konstaterade hot mot utvecklingen motiverar att utvecklingssträvandena koncentreras till regioner som med tanke på befolkningsutvecklingen är svaga och som i regel också är svaga vad gäller kriteriet bnp per capita. Att fästa uppmärksamhet vid den ofördelaktiga befolkningsstrukturens betydelse kunde vara till fördel även med tanke på Finlands nationella intressen. Till råga på allt avviker befolkningsutvecklingen i Finland från utvecklingen i det övriga Europa i och med att de stora åldersklasserna i vårt land föddes 10—15 år tidigare än i de övriga länderna, vilket gör att de går i pension redan under nästa strukturfondsperiod. I de övriga länderna går de stora åldersklasserna i pension senare. Om man inte nu bereder sig på detta när regionerna utvecklas är det svårt att senare få företag och arbetskraft till de sämst utvecklade yttersta randsområdena och att ordna den nödvändiga service som ingår i en god livs- och verksamhetsmiljö.

Finland bör eftersträva att det högsta mål 1-stödet kvarstår för norra och östra Finland samt att även de övriga stödformerna har minst samma utbredning som nu. I förhandlingarna om den nya programperioden bör Finland prioritera de nuvarande mål 1-regionerna, särskilt NUTS 2-regionen i östra Finland. När finansutskottet tog ställning till kriterierna för definition av mål 1-regionerna i sitt utlåtande FiUU 15/2001 rd om den andra sammanhållningsrapporten tog utskottet fram alternativet att bnp-gränsen 75 % sänks särskilt för de nuvarande och de nya medlemsstaterna.

Utgångspunkten bör även vara att de områden som ställs utanför mål 1-regionerna automatiskt omfattas av mål 2. Kommissionen har utgått från att det när det gäller de regioner som förbigås som en följd av statistisk inverkan inte finns någon annan mål 1-baserad lösning än ett eventuellt sjunkande stöd under en övergångsperi-

od. I vissa utlåtanden av de sakkunniga har rapporten också ansetts bekräfta hotbilden att betydande resurser i samband med strukturfondsreformen efter 2006 överförs från de svagast utvecklade regionerna i de nuvarande medlemsländerna till finansieringen av utvidgningen utan att strukturpolitiken tillförs väsentliga nya resurser för att finansiera utvidgningen.

Det är enligt utskottet viktigt att det även efter 2006 finns ett liknande instrument som mål 2-programmet för att underlätta strukturförändringarna. Det nya mål 2-program som skall genomföras från och med 2007 bör riktas in på de prioriteringar som uppräknas i den andra sammanhållningsrapporten. Där nämns bland annat stadspolitik, landsbygdsolitik, industriella strukturomvandlingsregioner samt områden som på grund av sitt geografiska läge eller naturförhållanden är ogynnsamma, till exempel skärgården. Arbetslöshetstalet borde i mål 2-programmet lyftas fram som ett av de centrala kriterierna för stöd på samma sätt som när det gäller definitionen på mål 1-regionerna.

I enlighet med utskottets tidigare ståndpunkt kan uppgiften att definiera mål 2-regionerna i huvudsak anförtros medlemsstaterna. Det bör vara möjligt att smidigt utse de svagaste regionerna till mål 2-regioner. På samma gång bör de horisontella programmens tyngd omprövas.

Regional- och strukturpolitiken bör tydligare kopplas till de övriga politikområdena i EU för att sålunda stödja utvecklingen av hela EU. Särskilt viktig är kopplingen till sysselsättningsprogrammen, programmen för utveckling av de mänskliga resurserna och informationssamhällsprogrammen. Medlemsländerna bör få ökad beslutanderätt när det gäller genomförande av programmen, men det får inte innebära att de gemensamma målen på EU-nivå åsidosätts. Den politik som sporrar till gränsöverskridande samarbete och bildande av nätverk bör förstärkas.

Utskottet konstaterar att det i Finlands ståndpunkt inte nämns något om de Interreg-gemenskapsinitiativ med stöd av vilka ett omfattande samarbete bedrivs bland annat i Östersjöregionen. De finländska landskapens möjligheter att finansiera sitt nationella samarbete baserar sig i

hög grad på Interreg-gemenskapsinitiativen. Samordningen av Interreg-programmen med Tacis- och Phare-programmen bör fortgå.

I enlighet med sin tidigare ståndpunkt påpekar finansutskottet också att förvaltningen av målprogrammen ytterligare bör förenklas och ansvaret i större utsträckning överförs på medlemsländerna och regionerna. I Finlands fall förordas detta även av att de projekt som skall finansieras är relativt små. I sin nuvarande form blir förvaltningskostnaderna per projekt ofta alltför höga. När det gäller förvaltningsprojekt i

de nya medlemsländerna är det skäl att särskilt observera ländernas finansieringsmottaglighet. bnp-gränsen på fyra procent ger dessa länder ett större stöd än vad deras förvaltningsmottaglighet skulle förutsätta.

Utlåtande

Finansutskottet meddelar som sitt utlåtande

att utskottet med ovan anförda anmärkningar omfattar regeringens ståndpunkt i ärendet.

Helsingfors den 17 maj 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Maria Kaisa Aula /cent
vordf. Kari Rajamäki /sd
medl. Pirjo-Riitta Antvuori /saml
Seppo Kääriäinen /cent
Reijo Laitinen /sd
Markku Laukkanen /cent
Hanna Markkula-Kivisilta /saml
Tuija Nurmi /saml
Ola Rosendahl /sv
Anni Sinnemäki /gröna
Irja Tulonen /saml

Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
Kari Uotila /vänst
Jukka Vihriälä /cent
ers. Liisa Hyssälä /cent
Ulla Juurola /sd
Bjarne Kallis /kd
Kari Kantalainen /saml
Mikko Kuoppa /vänst
Hannes Manninen /cent
Pirkko Peltomo /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Alpo Rivinoja.